Czy martwe drzewa decydują o wyborze miejsca lęgu rzadkich gatunków dzięciołów w Puszczy Białowieskiej?

Wojciech Sobociński[1], Krzysztof Kajzer[2], Patryk Rowiński[3], Karol Zub[4]

1. Wydział Biologii, Uniwersytet w Białymstoku
   ul Ciołkowskiego 1J, 15-245 Białystok
   E-mail: w.sobocinski@uwb.edu.pl
2. Studio Opracowań Przyrodniczych Krzysztof Kajzer
   ul. Jugosłowiańska 17C/19, 03-984 Warszawa
3. Instytut Nauk Leśnych, Wydział Leśny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
   ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
4. Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk
   ul. Stoczek 1, 17-230 Białowieża

Dzięcioł białogrzbiety *Dendrocopos leucotos* i dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus* są najrzadszymi gatunkami dzięciołów w Polsce. Ich występowanie jest uzależnione od obecności zamierających i martwych drzew. Pierwszy związany jest głównie z liściastymi, drugi z iglastymi gatunkami drzew, szczególnie ze świerkiem. Ze względu na odpowiednie warunki przyrodnicze (zróżnicowanie siedlisk, obecność starych drzewostanów i dużej ilości martwego drewna) Puszcza Białowieska jest miejscem najliczniejszego występowania tych gatunków dzieciołów na niżu Europy.

Na podstawie danych zebranych w latach 2011–2018, w trakcie kompleksowych badań przyrodniczych w Puszczy Białowieskiej, określono preferencje obydwu gatunków dzięciołów pod względem dostępnych zasobów martwych drzew, ich ilości i gatunków. W analizach wykorzystano dane z wielkoobszarowych inwentaryzacji ptaków opartych na metodzie kartograficznej, wykonanych w lasach o różnym reżimie ochronnym (gospodarcze, rezerwaty, park narodowy), a także dane z opisów taksacyjnych drzewostanów zasiedlanych przez ptaki oraz wyniki pomiarów drzewostanowych wykonanych na powierzchniach kołowych. Podjęto także próbę określenia wpływu rozwijającej się gradacji kornika drukarza *Ips typographus* oraz gatunków mu towarzyszących i związanym z nią procesem gwałtownego zwiększania się powierzchni zamierających drzewostanów na liczebność obydwu gatunków dzięciołów. Analizie poddano także inne czynniki mogące mieć wpływ na wybór miejsca gniazdowania przez ptaki.

Potwierdzono silne preferencje obydwu gatunków do gniazdowania w martwych drzewach lub ich zamierających fragmentach. W sytuacji dużej dostępności martwych pni czynnikami decydującymi o wyborze miejsca lęgu były siedlisko lub wiek drzewostanu. Stwierdzono pozytywną korelację liczebności obydwu dzięciołów z rozwojem gradacji oraz unikanie fragmentów lasu ze znacznym nagromadzeniem martwych świerków.

Temat zrealizowano ze środków Lasów Państwowych.